

ASPECTEN VAN GELUK IN HET UTILITARISME EN IN DE ETHIEK VAN ARISTOTELES.

Utilitarisme, wat houdt dat in? :

Het Utilitarisme is een stroming in de ethiek waarin die handelingen de juiste is die het meeste voordeel, plezier en geluk oplevert. Dit kan zowel vanuit het individu als vanuit de gemeenschap gezien worden. Belangrijkste vertegenwoordigers en grondleggers zijn Jeremy Bentham (1748-1832) en John Stuart Mill (1806-1873). Voornaamste morele kernvragen binnen het Utilitarisme zijn: Hoe kan ik de belangen van de individuen in een samenleving het best met elkaar in relatie brengen en hoe kan ik de belangen van anderen het beste dienen. Dwingender gesteld; wat zijn mijn (morele) plichten tegenover de anderen. Het doel van het Utilitarisme is het maximaliseren van menselijk welzijn en geluk en het minimaliseren van schadelijkheden (pijn). Het Utilitarisme is daarmee een Consequentialistische ethische theorie, Consequentialisme stelt dat het goed of kwaad van daden beoordeeld wordt aan de hand van hun consequenties i.p.v. aan een intrinsieke waarde als trouw, of eerlijkheid. Daden worden beoordeeld op hun nut (Utility is engels voor nut). Het concept van plicht, verplichting en recht is ondergeschikt aan hetgeen het goede maximaliseert.

Mill beargumenteerde dat er twee grondvesten voor het Utilitarisme zijn:

I) Een normatieve grondslag: Het principe van nut 'Utility' of Grootste geluk 'greatest happiness'. Daden zijn goed in evenredigheid met het genot dat ze bevorderen en zijn kwaad als ze de neiging hebben het omgekeerde van genot namelijk pijn te bevorderen. Genot, plezier en bevrijding van pijn zijn de enige uiteindelijke wenselijkheden en alle wenselijke dingen zijn te verlangen dan wel vanwege het inherente plezier dan wel wegens de plezier bevorderende eigenschap ervan.

II) Een psychologische grondslag: In de mensen is een verlangen naar eenheid en harmonie aanwezig. We zijn elementair gevoelig voor de behoefte van anderen doch onze sympathie voor de medemens is beperkt. Het doel van moraal is het bevorderen van deze natuurlijke sympathie en het bestrijden van onze beperkingen. Door Mill wordt het Utilitaristische principe gezien als het beste middel om dit te bereiken.

Geluk in het Utilitarisme :

Bentham zegt dat het goede synoniem is met genot of geluk (Hij gebruikt deze woorden door elkaar)⁽¹⁾. Daarom is de ene situatie beter dan andere, als daarin het saldo van geluk groter is dan dat van de pijn, of als daarvan een kleiner surplus aan pijn boven geluk het gevolg is. Bentham meent dat iedereen altijd datgene nastreeft wat hij als zijn geluk beschouwt.

Geluk wordt in het Utilitarisme gekoppeld aan genot. Mensen zijn volgens Mill gelukkiger naarmate er meer genot / plezier en minder pijn in hun leven is. Met het feitelijk enige streven van de mens, dit is het streven naar het maximale genot en minimale pijn, kunnen we zeggen dat een mens streeft naar maximaal geluk. Het woord genot moet niet begrepen worden als een louter lichamenlijk veroorzaakte sensatie. Genot kan ook gevonden worden in rust. Mill stelt het intellectuele/mentale genot boven het lichamenlijke. Volgens Mill is Het Utilitarisme geheel compatibel met de gedachte dat sommige vormen van genot meer wenselijk zijn dan andere.

Een mens moet niet alleen zijn eigen genot/geluk nastreven maar zoeken naar maximalisatie van het geluk voor hemzelf en voor anderen op de meest harmonieuze wijze. In de gouden regel van het Christendom 'Behandel een ander zoals je zelf behandeld wil worden' lezen we de volledige geest van het Utilitarisme. Mill stelt dat een samenleving ieder die het verdient gelijkwaardig moet behandelen in sociaal en (materieel) distributief opzicht. Dit is in overeenstemming met het Utiliteit's beginsel; het principe van het grootste geluk voor zoveel mogelijk mensen.

Hedonisme en Pluralisme:

Met betrekking tot het door Mill en Bentham centraal gestelde genot kan nog het volgende gezegd worden. Bentham en Mill waren Hedonisten omdat zij stelden dat nut (Utility) volledig kan worden opgevat in termen van genot. Genot zo zeiden ze is de enige intrinsieke waarde. Een intrinsieke waarde is een waarde die we willen bezitten/genieten om wille van zichzelf. Extrinsieke waarden daarentegen willen we bezitten

Dianoethische deugden: (dianoia is Grieks voor verstand) zijn deugden welke een rationeel element in zich hebben en met name een contemplatief (bespiegeld) karakter.

Ethische deugden: worden door Aristoteles weer onderverdeeld in *Tecne* en *Phronesis*. Deugden vallende onder *Tecne* (Grieks voor technisch, deskundig) zijn deugden van goede vaardigheid. Het vermogen om een product te maken. Deugden vallende onder *phronesis* (Grieks voor verstandigheid) is het vermogen om het goede te kiezen. het praktische vermogen om goed te oordelen en te handelen.

Hoe wordt ik een deugdzaam mens:

Een deugdzaam mens richt zich op matiging als het midden tussen twee extremen. Elke deugd vertegenwoordigd het midden tussen twee uitersten. Moed is het midden tussen lafheid en onbezonnenheid, vrijgevigheid tussen verkwisting en gierigheid, slagvaardigheid tussen grappenmakerij en lomphheid, bescheidenheid tussen bedeesdheid en schaamteloosheid.

Aristoteles maakt een onderscheid tussen verlangen en rede. De laatste is het rationele deel van een persoon welke plannen formuleert en argumenteert. Een intellectuele deugd kan leiden tot kwade daden maar een persoon met praktische wijsheid weet welk einddoel moet worden gekozen en weet hoe die te bereiken daarbij emoties binnen aanvaardbare grenzen houdende. De vereiste factor is hier het Praktische oordeel.

Notities over geluk uit Nichomachean Ethica van Aristoteles”

Tot besluit volgen hier nog enkele notities m.b.t. geluk uit de Nichomachean Ethica van Aristoteles.

Criteria voor compleetheid:

Een eind(doel) nagestreefd in zichzelf zeggen we, is meer compleet dan een eind(doel) nagestreefd voor iets anders. Een Eind(doel) dat nooit keuzenswaardig is vanwege iets anders is meer compleet dan een einddoel dat keuzenswaardig is in zichzelf en vanwege het einddoel. Derhalve is een einddoel dat altijd keuzenswaardig is en in zichzelf keuzenswaardig is, nooit vanwege iets anders, onconditioneel compleet.

Geluk voldoet aan het criterium van compleetheid maar geen enkele andere goedheid verder.

Geluk meer dan wat dan ook is onconditioneel compleet omdat we het altijd kiezen en ook kiezen om zichzelf en nooit om iets anders. Eer, genot, begrip en elke deugd welke we zeker kiezen omwille van zichzelf omdat we het ook zouden kiezen als het geen ander resultaat zou hebben maar we kiezen deze ook omwille van het geluk omdat we veronderstellen dat we door hen gelukkig zullen worden. Geluk in tegenstelling is nooit en zal ook nooit gekozen worden omwille van Eer, genot, begrip etc.

Het goede voorziet in eigen behoefte net als geluk:

Dezelfde conclusie dat geluk compleet is schijnt ook te volgen uit de zelfvoldoening. omdat het complete goed ook zelfvoldoend is. Wat we tellen als zelfvoldoend geld niet voor een solitair levend persoon maar ook voor zijn ouders, kinderen vrouw vrienden en medeburgers omdat een mens een politiek dier is. In ieder geval zien we iets als zelfvoldoend wanneer het helemaal door zichzelf, een leven keuzenswaardig maakt. en als je het ontbeert niets de moeite waard. En dat is wat we denken dat geluk doet.

Wat in eigen behoefte voorziet is meest keuzenswaardig; en zo is geluk

We denken dat geluk het meest keuzenswaardig is van al het goede omdat het niet telt als een goed onder velen.. Derhalve is geluk klaarblijkelijk iets compleets en voorziet in eigen behoefte omdat het het einddoel is van al het streven.

Gebruikte literatuur :

- (1) Geschiedenis van de westerse filosofie, B. Russel deel 2 Hoofdstuk XXV1 het Utilitarisme en deel 1 hoofdstuk XX De ethiek van Aristoteles.
- (2) Philosophical Ethics, T.L. Beauchamp.